

Azərbaycan Respublikası adından

QƏRAR

Bakı şəhəri

İş № e-2(102)-5387/2022

19.09.2022

ALİ MƏHKƏMƏ

Azərbaycan Respublikası adından

**Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin
Mülki, Kommersiya və İnzibati kollegiyalarına
daxil olan hakimlərin
qarışıq tərkibinin**

İddiaçı Cavabdeh Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə qarşı iş üzrə

Q Ə R A R İ

Açar sözlər: iş kommersiya məhkəməsinə aiddir

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi
Mülki kollegiyanın hakimi Hüseynov Abiddin Qabil oğlu (məruzəçi),
İnzibati kollegiyanın hakimi Rəsulbəyova Nigar İmran qızı və
Kommersiya kollegiyasının hakimi Məmmədli Bəhram Məmməd oğlundan ibarət
qarışıq tərkibdə,

İddiaçı Cavabdeh ASC-yə qarşı maddi ziyan tələbinə dair iş üzrə Bakı Şəhəri Səbail
Rayon Məhkəməsinin e-2(009)-1849/2022 nömrəli, 09 avqust 2022-ci il tarixli

qərardadından iddiaçı tərəfindən verilmiş şikayətə 15 sentyabr 2022-ci il tarixdə Ali Məhkəmənin binasında yazılı icraat qaydasında baxaraq, aşağıdakı qərarı qəbul etdi

İşin halları

1. İddiaçı (bundan sonra – iddiaçı) xx.xx.2021-ci il tarixdə Cavabdeh Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə (bundan sonra – cavabdeh) pretenziya məktubu ilə müraciət edərək, bildirmişdir ki, ona məxsus tikinti bazarının yerləşdiyi torpaq sahəsi Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının xx.xx.1997-ci il tarixli sərəncamı ilə ona ayrılmışdır. xx.xx.2021-ci il tarixdə cavabdehin əməkdaşları heç bir xəbərdarlıq etmədən və məhkəmə qərarı olmadan ağır texnikalarla bazarın ərazisini dağıtmış və bunun nəticəsində ona 645.370 manat məbləğində ziyan dəymişdir.

2. Cavabdeh 02 may 1996-cı il tarixli cavab məktubu ilə bildirmişdir ki, qeyd edilən ərazidən yüksək gərginlikli hava elektrik verilişi xətlərində mühafizə zonasının pozulması ilə baş verən ardıcıl açılımlara görə onlara ziyan dəymiş və bununla əlaqədar ərazi təmizlənmişdir.

3. İddiaçı cavabdehə qarşı maddi ziyan tələbinə dair iddia ərizəsi ilə ilk öncə kommərsiya məhkəməsinə müraciət etmiş, Bakı Kommərsiya Məhkəməsinin e-2-2(113)-6386/2021 nömrəli, 13 dekabr 2021-ci il tarixli qərardadı ilə iddia ərizəsinin qəbul edilməsindən imtina edilmiş və iddiaçıya hazırkı tələblə inzibati məhkəməyə müraciət etmək hüququ izah edilmişdir. Qərardadda qeyd olunmuşdur ki, hazırkı tələb inzibati orqana qarşı sonuncunun hərəkətləri nəticəsində vurulmuş ziyana görə kompensasiyanın ödənilməsi ilə bağlı olmaqla inzibati icraat qaydasında baxılmalıdır.

4. Bundan sonra iddiaçı cavabdehə qarşı sonuncunun hərəkətlərinin qanunsuz hesab edilməsi və bunun nəticəsində vurulmuş ziyana görə kompensasiyanın ödənilməsi barədə inzibati iddia qaldırmış, həmin iş üzrə Bakı İnzibati Məhkəməsinin e-2-1(112)-4757/2022 nömrəli, 10 mart 2022-ci il tarixli qərardadı ilə iddia mümkün sayılmamışdır. Qərardadda qeyd olunmuşdur ki, iddia ərizəsinin məzmununa görə iddiaçı cavabdehdən xüsusi hüququn subyekti (mülki dövriyyənin iştirakçısı) kimi vurduğu ziyanla bağlı kompensasiya tələb edir. Belə kompensasiyanın tutulması isə publik hüquq sahəsində həyata keçirilən fəaliyyətlə bağlı dəymiş ziyana görə deyil, cavabdehin hərəkətləri nəticəsində vurulmuş ziyana bağlı olduğundan yaranmış mübahisəyə mülki məhkəmə icraatı qaydasında baxılmalıdır.

Birinci instansiya məhkəməsində icraat

5. İddiaçı cavabdehə qarşı iddia ərizəsi ilə ümumi məhkəməyə müraciət edərək, cavabdehin təqsirli hərəkəti nəticəsində vurulmuş 645.370 manat maddi ziyanın və ödənilmiş 936 manat dövlət rüsumunun cavabdehdən tutularaq ona ödənilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmiş və iddia tələbinin faktiki əsası qismində işin yuxarıda sadalanan faktiki hallarına, hüquqi əsası kimi isə, Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 21, 1096 və 1097-ci maddələrinə istinad etmişdir.

6. Bakı Şəhəri Səbail Rayon Məhkəməsinin (bundan sonra – birinci instansiya məhkəməsi) e-2(009)-1849/2022 nömrəli, 09 avqust 2022-ci il tarixli qərardadı ilə (hakim Rəna Qafarova) iddia ərizəsi geri qaytarılmış və iddiaçıya nöqsanlar aradan qaldırıldıqdan sonra ümumi qaydada Bakı Kommərsiya Məhkəməsinə müraciət etmək hüququ izah olunmuşdur.

7. Birinci instansiya məhkəməsi Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra – MPM) 24.2, 26.1, 32.2, 32.2-ci maddələrinə istinadla gəlidiyi nəticə ilə bağlı qeyd etmişdir ki, tərəflər hüquqi şəxs olmaqla vergi ödəyicisi kimi qeydiyyatda alınmışdır və onlar arasında yaranmış mübahisə nəticə etibarilə sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olan mübahisələrə aiddir. Belə olan halda, iddiaçı mövcud iddia tələbi ilə ümumi məhkəməyə deyil, kommərsiya məhkəməsinə müraciət edə bilər.

8. İddiaçı (Vəkil) həmin qərardaddan şikayət verərək, ləğv edilməsini, iddia ərizəsinin icraata götürülməsi barədə yeni qərardad qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

9. Şikayət belə əsaslandırılmışdır ki, iddia tələbi ilə bağlı məhkəmə aidiyyəti istənilən halda birinci instansiya məhkəmələrindən birinə aid olduğu üçün onlardan biri tərəfindən icraata götürülməlidir. Lakin hazırkı vəziyyətdə aidiyyəti birinci instansiya məhkəmələri işin onlara aid olmaması ilə bağlı qərar qəbul etdiyindən kassasiya instansiya məhkəməsi işin məhkəmə aidiyyətini müəyyənləşdirməlidir.

10. Birinci instansiya məhkəməsinin 25 avqust 2022-ci il tarixli qərarı ilə şikayət təmin edilməyərək, baxılması üçün işlə birlikdə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinə göndərilmişdir.

Tətbiq edilən hüquq

MPM

11. Maddə 24.2. Mübahisənin ümumi məhkəməyə və ya kommərsiya məhkəməsinə aidiyyəti işdə iştirak edən şəxslərin subyektiv tərkibi, mübahisənin predmeti və hüquq münasibətlərinin xarakteri nəzərə alınmaqla, bu Məcəlləyə müvafiq olaraq müəyyən edilir.

12. Maddə 25.1. Sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olmayan mübahisələrə dair işlərə mülki məhkəmə icraatı qaydasında ümumi məhkəmələr baxır.

13. Maddə 26.1. Sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olan mübahisələrə (kommərsiya mübahisələrinə) dair işlərə mülki məhkəmə icraatı qaydasında kommərsiya məhkəmələri baxır.

Kassasiya instansiya məhkəməsinin mövqeyi

14. Qarışıq məhkəmə tərkibi şikayətin dəlillərini və iş materiallarını araşdıraraq hesab edir ki, şikayət təmin edilməməli, qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

15. "İşlərin ümumi və yaxud kommərsiya məhkəmələrinə aidiyyətinin müəyyən edilməsi, məhkəmə aidiyyəti ilə bağlı mübahisələrə və məhkəmələr arasında yaranan fikir ayrılıqlarına baxılmasının xüsusiyyətlərinə dair" Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 18 sentyabr 2020-ci il tarixli qərarına müvafiq olaraq MPM-in 1-ci, habelə 25 və 26-cı maddələrinin tələblərinə uyğun olaraq mübahisə üzrə tərəflərin hüquq münasibətlərinin xarakterinin sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı olması işin ümumi və ya kommərsiya məhkəmələrinə aidiyyətinin müəyyənləşdirilməsi baxımından həlledici meyardır. Qanunverici məhkəmə aidiyyətini yeni qaydada müəyyən edən zaman, həm mübahisənin subyekt tərkibinin, həm də predmetinin məhz sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı olmasını tələb edir (bənd 11). Bu baxımdan məhkəmə aidiyyətinin müəyyən edilməsi zamanı işin kommərsiya məhkəməsində baxılması üçün hüquq münasibətlərinin xarakterinə qiymət verilərkən əsas tələb (və yaxud birlikdə baxılması mümkün olan əsas tələblərdən ən azı biri) üzrə mübahisənin tərəflərdən yalnız birinin deyil, ən azı iki qarşı tərəfin ayrı-ayrılıqda və ya birgə həyata keçirilən sahibkarlıq fəaliyyətindən, yaxud da tərəflərin (sahibkarlıq subyektini olub-olmamasından asılı olmayaraq) bağlı olduqları bir sahibkarlıq subyektinin özünün fəaliyyətinin həyata keçirilməsindən irəli gəlməli olması nəzərə alınmalıdır (bənd 12).

16. Əşya hüquqi münasibətlərdən və deliktdən irəli gələn mübahisələrdə mütləq şərt kimi mübahisənin hər iki tərəfin məhz sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı olmasına diqqət yetirilməlidir. Hər iki tərəfin kommərsiya hüquqi şəxs olduğu halda, onların sahibkarlıq fəaliyyətindən kənar fəaliyyətinin olmaması baxımından bu kateqoriya işlərə kommərsiya məhkəmələrində baxılması şübhə doğurmasa da, digər subyektlərə münasibətdə mübahisənin hər iki tərəfin məhz sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsindən irəli gəlməsinə diqqət yetirilməlidir (bənd 14).

17. Baxılan işdə hər iki tərəf (iddiaçı və cavabdeh) kommərsiya hüquqi şəxsi olmaqla aralarındakı mülki hüquq pozuntusu (delikt) nəticəsində dəymiş maddi ziyanın ödənilməsi barədə hazırkı mübahisə ayrı-ayrılıqda həyata keçirdikləri sahibkarlıq fəaliyyətindən irəli gəlir.

18. Bu baxımdan, birinci instansiya məhkəməsinin işə aidiyyəti üzrə kommərsiya məhkəməsində baxılmalı olması barədə gəldiyi qənaət qanuni və əsaslıdır.

19. MPM-ə əsasən, kassasiya instansiyası məhkəməsində məhkəmə aidiyyətinə dair mübahisələr üzrə şikayətlərə mülki, kommersiya və inzibati kollegiyalara daxil olan hakimlərin qarışıq tərkibində tərəflərin təqdim etdiyi sənədlər əsasında, məhkəmə baxışı keçirilmədən və tərəflər izahatları dinlənmək üçün çağırılmadan 10 gün müddətində baxılır (403-1.6). Kassasiya instansiyası məhkəməsi məhkəmə aidiyyəti məsələsini həll edərkən məhkəmələr tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır (403-1.7). Kassasiya instansiyası məhkəməsi məhkəmə aidiyyətinə dair mübahisələr üzrə şikayətə baxarkən işin məhkəmə aidiyyəti üzrə göndərilməsi və ya məhkəmə aidiyyəti haqqında ərizənin rədd edilməsi barədə qərar verdiyi dəyişiklik edilmədən, şikayəti təmin etmədən saxlaya bilər (403-1.8.1).

20. Məhkəmə tərkibi, həmçinin qeyd etməyi zəruri hesab edir ki, qüvvədə olan mülki prosessual qanunvericiliyə əsasən məhkəmə aidiyyəti ilə bağlı yaranmış mübahisələrin və məhkəmələr arasında fikir ayrılıqlarının həlli barədə məsələ birbaşa kassasiya instansiyası məhkəməsinin səlahiyyətinə aid edildiyindən, habelə Azərbaycan Respublikası ərazisində ən yüksək və birbaşa hüquqi qüvvəyə malik olan Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 60-cı maddəsinin I hissəsinə əsasən hər kəsin hüquq və azadlıqlarının inzibati qaydada və məhkəmədə müdafiəsinə təminat verildiyindən Bakı Kommersiya Məhkəməsinin hazırkı iddia tələbinə mülki məhkəmə icraatı qaydasında baxılmasının yolverilməzliyi barədə qərar verdiyi iddiaçının eyni iddia ərizəsi ilə həmin məhkəmədə iddia qaldırmasına mane olan hal kimi qiymətləndirilməməlidir.

21. Qarışıq məhkəmə tərkibi qeyd edilənləri nəzərə alaraq və MPM-in 403-1.6 və 403-1.8.1-ci maddələrini rəhbər tutaraq

Qərara aldı:

İddiaçı tərəfindən verilmiş şikayət təmin edilməsin.

Bakı Şəhəri Səbail Rayon Məhkəməsinin e-2(009)-1849/2022 nömrəli, 09 avqust 2022-ci il tarixli qərar verdiyi dəyişdirilmədən saxlanılsın.

Qərar qəbul edildiyi andan qüvvəyə minir.